

DE VERWERKING VAN EN DE HANDEL IN POPULIEREHOUT IN NEDERLAND (1986)

Populieren nemen tussen de Nederlandse boomsoorten om allerlei redenen een speciale plaats in. Populieren zijn onder andere op onze laaggelegen gronden en op voor andere soorten vaak klimaatsonvriendelijke plaatsen op grote schaal toepasbaar. En populieren hebben een grote groeisnelheid: Met een percentage van circa 7% van de totale oppervlakte bos, weg- en andere lijnvormige beplantingen leveren populieren ongeveer 20% van onze houtproductie. Derhalve wordt er in het Meerjarenplan Bosbouw ruim aandacht besteed aan de populier. De nationale oogst dekt momenteel circa 77% van de populierehoutbehoefte in Nederland. Redenen te over om de houtmarkt van deze houtsoort in kaart te brengen teneinde vraag en aanbod van populieren zo goed mogelijk op elkaar te laten aansluiten.

In 1986 werd in opdracht van de Nationale Populieren Commissie voor het eerst een integraal onderzoek gehouden onder alle toen bekende populierehout verwerkende en -verhandelende bedrijven in Nederland over 1985 (13). Omdat dit onderzoek was bedoeld om een eerste indruk te krijgen van de populierehoutmarkt besloot de Stichting Bos en Hout op grond van de resultaten dit onderzoek in 1987 te herhalen. Belangrijkste doelstelling hierbij was het toetsen en, indien nodig, herzien van de gegevens uit het vorige onderzoek en nagaan welke ontwikkelingen hebben plaats gehad. Evenals in 1986 werd een telefonische enquête uitgevoerd onder de populierehout verwerkende bedrijven en de handel in populierehout.

De populierehout verwerkende industrie kan worden ingedeeld in:

- Zagerijen
- Emballage-industrie
- Klompenindustrie
- Papier-/kartonindustrie
- Platenindustrie
- Overige industrie

en de handel in:

- Rondhouthandel
- Handel in gezaagd hout

In totaal werden 145 van de 159 tijdens de enquête bekende populierehout verwerkende bedrijven en handelaren in populierehout geënquêteerd. De resultaten van de enquête en andere gegevens, onder andere van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) (2) gaven inzicht in de populierehoutmarkt van Nederland over 1986. Samen met de gegevens uit het onderzoek over 1985 konden ontwikkelingen worden gesignaleerd.

De populierehoutbalans

In tabel 1 zijn de populierebalansen weergegeven voor de jaren 1980-1986. De houtproducten zijn omgerekend naar rondhoutequivalenten zonder schors. („Rondhoutequivalent” is de hoeveelheid rondhout, meestal uitgedrukt in m³, die nodig is om een bepaalde hoeveelheid van een houtproduct te maken). Er is rekening gehouden met een schorspercentage van 15.

Het meeste populierehout wordt in Nederland door de emballage-industrie gebruikt

B O S E N H O U T B E R I C H T E N

Tabel 1 Populierehoutbalansen 1979-1986 in 1000 m³ rondhoutequivalenten (zonder schors) exclusief triplex, fineer, pulp, papier, karton en andere eindproducten

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986
Import ¹⁾ :							
- zaaghout	42	44	45	37	41	54	51
- gezaagd hout	9	8	15	9	14	13	15
- vezelhout ⁵⁾	0	0	7	4	6	6	5
Import totaal	51	52	67	50	61	73	71
Binnenlandse oogst ²⁾⁶⁾	126	134	141	200	197	213	235
Voorraadmutatie ³⁾	pm	pm	pm	pm	pm	pm	pm
Totale jaarlijkse beschikbaarheid	177	186	208	250	258	286	306
	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986
Export ¹⁾ :							
- zaaghout	3	7	4	7	11	4	14
- gezaagd hout	2	2	2	2	6	4	2
- vezelhout ⁵⁾	3	3	6	5	4	8	14
Export totaal	8	12	12	14	21	16	30
Verbruik:							
- emballagehout (excl. triplex en fineer)	111	104	127	167	172	207 ⁴⁾	213
- vezelhout ⁵⁾	31	43	43	46	43	41	44
- klompenhout (incl. wilg) ⁶⁾	27	27	26	23	22	22	19
Verbruik totaal	169	174	196	236	237	270	276
Totale behoefte	177	186	208	250	258	286	306

¹⁾ Bron: CBS-statistiek van de Buitenlandse Handel.

²⁾ Als afgeleide berekend i.v.m. het ontbreken van een houtoogststatistiek.

³⁾ Er vindt geen voorraadvorming plaats, behalve als werkvoorraad.

⁴⁾ I.v.m. dubbelstellingen is dit cijfer gecorrigeerd t.o.v. het verslag over 1985.

⁵⁾ Excl. chips en zagerij-afval (verbruik in 1985 10.000 m³ en 1986 13.000 m³ r.e. zonder schors).

⁶⁾ In verband met dubbelstellingen tijdens het onderzoek over 1985 zijn de verbruikscijfers van de klompenindustrie voor de jaren 1980-1985 herberekend.

De hoeveelheid populierehout die in Nederland in 1986 werd verwerkt omvatte 276.000 m³ r.e. zonder schors (= 326.000 m³ r.e. met schors) en lag op vrijwel hetzelfde niveau als in 1985. De import nam ten opzichte van 1985 licht af terwijl de export sterk toenam. De binnenlandse populierehoutoogst nam ten opzichte van 1985 met 10% toe.

Tabel 1 toont aan dat sinds 1980 het houtmarktvolume van populieren met 73% is gestegen. De emballage-industrie heeft hiertoe, door haar grote verbruikstoename (92%), het meest bijgedragen. De categorie „vezelhout“ laat een lichte stijging vanaf 1980 zien. Hierbij moet worden opgemerkt dat de cijfers in de balansen alleen rondhout en geen chips en zagerij-afval omvatten.

Het verbruik van klompenhout daalde vanaf 1980 met 8.000 m³ zonder schors. De im- en exportcijfers vertonen vanaf 1980 over het algemeen een duidelijke

stijging, al gaat het slechts om kleine hoeveelheden.

De binnenlandse populierehoutoogst nam in 1986 verder toe tot 235.000 m³ zonder schors (= 276.000 m³ met schors) en dat betekent ten opzichte van 1980 een stijging met 87%!

Omdat het CBS in haar statistiek voor de buitenlandse handel ten aanzien van triplex en fineer geen populieren onderscheid is het niet mogelijk hiervan een volledig en betrouwbaar beeld te geven. Uit de enquête blijkt dat er in Nederland in 1986 tenminste 16.000 m³ populieretriplex werd verbruikt en dat zou een aanzienlijk geringer kwantum betekenen dan in 1985, toen het 23.000 m³ was. Hierbij moet echter worden opgemerkt dat het verbruikscijfer over 1986 niet volledig is wegens het ontbreken van eerder genoemde im- en exportcijfers en het feit dat niet alle populieretriplex

Tabel 2 Binnenlands verbruik van populierehout (× 1000 m³ r.e. met schors)

	1960 ²⁾	1974 ²⁾	1986
Emballagehout ¹⁾	20	70	252
Vezelhout	4	65	52
Luciferhout	20	8	—
Klompenhout	60	50	22
Totaal	104	192	326

¹⁾ Zaaghout en gezaagd hout, omgerekend naar m³ r.e.

²⁾ Bron: Meiden, H. A. van der. Handboek voor de populierenteelt. Arnhem, 1976.

verbruikende bedrijven in het onderzoek konden worden betrokken.

Wordt er vanuit gegaan dat al het triplex, vermeld in de CBS-statistieken, dat uit Spanje en Italië komt uit populieren bestaat dan betekent dit dat er in 1986 circa 23.000 m³ populieretriplex is geïmporteerd. (Omgerekend naar rondhoutequivalenten circa 50.000 m³ r.e. zonder schors.) Dit volume komt ongeveer overeen met het door de emballage-industrie berekende verbruik van populieretriplex in kisten en kratten.

Het verbruik van populieren per

bedrijfstak

Algemeen

Tabel 1 geeft onder meer een totaaloverzicht van het houtverbruik. Tabel 2 geeft een globaal beeld van de ontwikkeling in het populierehoutverbruik per bestemming vanaf 1960, en wel in rondhoutequivalenten mét schors. Uit de tabel blijkt een immense verbruikstoename door de emballage- en de vezelhoutverwerkende industrie. Verder vallen op het wegvallen van het verbruik door de luciferindustrie in Nederland en een sterke afname van het houtverbruik door de klompenindustrie. De rubriek „vezelhout“ is verwarrend daar hij in feite geen specifieke bestemming aangeeft. Vezelhout is hout dat zowel naar de spaanplaten- en de vezelplaten- als naar de papierindustrie gaat; na 1974 is het verbruik iets gedaald maar dit komt helemaal op rekening van de bestemming vezelplaten.

Uit resultaten van ons onderzoek mag worden verwacht dat het populierehoutverbruik in Nederland in de komende jaren licht zal blijven stijgen. Uit de enquête werd ook duidelijk dat in 1986 het aanbod van alle sortimenten populiererondhout meer dan voldoende

was; een aantal geënquêteerden vreesde echter een toekomstig tekort aan dik hout door het niet vervangen van geveld rijbeplantingen. (Deze vrees is niet ongegrond gezien het artikel in Bos en Hout Berichten 1987, nr. 6 (9), waarin werd gesignaleerd dat de lijnbeplantingen van populier en wilg van 19.000 km in 1964-1968 afnam tot circa 12.500 km in 1987.)

Zagerijen

De zagerijen, zelfstandige ondernemingen die vaak meerdere houtsoorten verwerken, kunnen wat populierehout betreft worden gezien als leveranciers van de emballage-industrie.

In 1986 verwerkten de zagerijen 120.310 m³ populier rondhout met schors, 15% meer dan in 1985. De tijdens de enquête verkregen antwoorden op vragen inzake de afzet van de zagerij-producten en de ontwikkelingen in de emballage-industrie leiden tot de verwachting dat het populierehoutverbruik door zagerijen in de komende jaren licht zal stijgen of zich stabiliseert.

Emballage-industrie

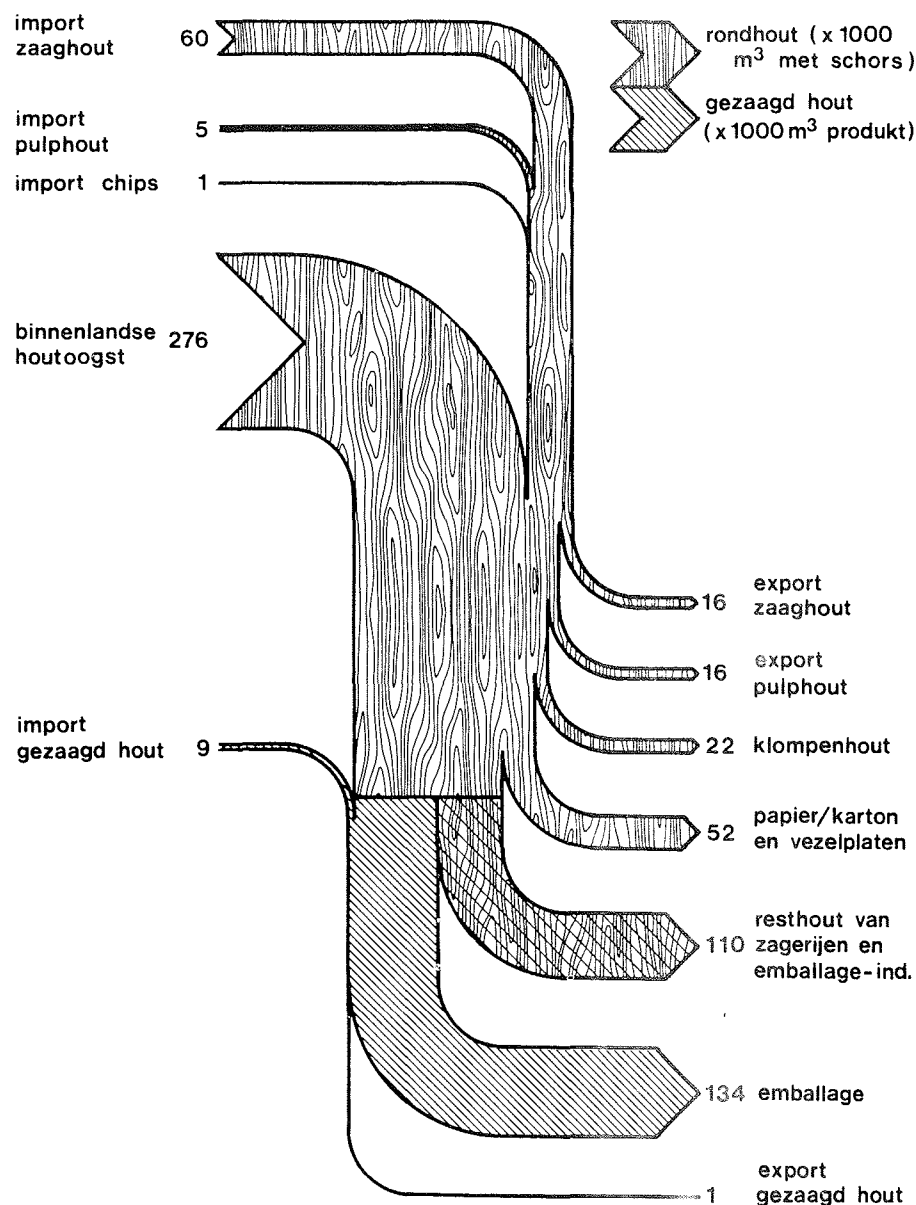
Het rondhoutverbruik van populier in deze industrie is in 1986 ten opzichte van 1985 gestegen met ongeveer 6.000 m³ (5%). Het verbruik van gezaagd hout nam met 8.000 m³ (22%) toe. Het triplex- en fineerverbruik bleef naar schatting (zie „De populierehoutbalans“) stabiel. Uit de enquête bleek een positieve toekomstverwachting over de afzet van pallets; over de afzet van kisten was men wat onzeker. In het algemeen ziet men de toekomst met vertrouwen tegemoet.

Klompindustrie

Het populierehoutverbruik (inclusief wilgehout) werd tot 1986, voorzover het de souvenirsector betreft, te hoog ingeschat. In plaats van de veronderstelde hoeveelheid van rond 20.000 m³ bleek dat in 1986, en in de jaren daarvoor, slechts ongeveer 4.000 m³ populierehout voor souvenirartikelen werd gebruikt. Het houtverbruik voor draagklompen daalde in 1986 ten opzichte van 1985 met 9%. In het licht van de toekomstverwachtingen, tijdens de enquête uitgesproken, zal de afzet van draagklompen en het daaraan gekoppelde houtverbruik de komende jaren licht blijven dalen.

Papier- en kartonindustrie

Het verbruik van populierehout blijft in deze industrietak vrij stabiel. Echter wordt verwacht dat in de toekomst minder rondhout (nu 42.500 m³) en in plaats daarvan meer chips (nu 5.500 m³ r.e.) zullen worden verwerkt.

Figuur 1: Houtstroom populierehout 1986 (exclusief triplex en fineer)

Platenindustrie

In 1986 werd door deze industrietak 6.000 m³ populierehout verwerkt, en wel door één bedrijf. Bij het samenstellen van dit rapport was bekend dat bedoeld bedrijf in 1987 is gestopt met de fabricage van vezelplaten van populierehout. Of en op welke wijze deze industrie-sector in de toekomst zal worden ingevuld is niet bekend.

Overige industrie

In 1986 is een bedrijf gestart met de vervaardiging van „prefab“-elementen van populieretriplex. Tevens zijn er tekenen van een toenemende belangstelling voor populieren in de doe-het-zelf sector en de meubelindustrie. Het gaat hierbij tot nu toe om kleine hoeveelheden populierehout, doch indien dit hout via de genoemde afnemers op breder terrein waardering kan oogsten, kunnen de gevolgen verstrekkend zijn, bijvoorbeeld in de bouw.

Handel

De handelaren in Nederland verhandelden ongeveer 110.000 m³ populierehout (met schors) en verzorgden daarmee een groot deel van de rondhoutbehoefte van de houtverwerkende industrie. De handel in gezaagd populierehout en triplex was zeer beperkt (totaal ongeveer 10.000 m³).

De afzet van rondhout door de handel verliep in 1986 zeer moeizaam door een verzadigde markt en hierdoor kwamen de prijzen voor populier rondhout onder druk te staan. Wat betreft de toekomst wordt een neutrale, afwachtende houding aangenomen.

De houtverwerkende industrie koopt het gezaagde hout en het triplex meestal direct bij de producent of importeert deze producten zelf; de Nederlandse handel speelt hierbij een zeer kleine rol.

Diameter en bestemming van

populierehout

De grootste hoeveelheid rondhout (64%) werd door de verwerkende industrieën via de handel, franco fabriek ingekocht. Voornamelijk de kleinere zagerijen en klompenfabrieken kochten zelf hout op stam, meestal in de regio, in. Tabel 3 geeft een indruk van de hoeveelheid hout per topdiameter-klasse die door de totale houtverwerkende industrie in Nederland werd ingekocht. Het meeste ingekochte hout heeft een minimum topdiameter van 15 tot 20 cm met het zwaartepunt rond 20 cm. Hout met topdiameters van 7-10 cm wordt door de vezelhoutverwerkende industrie ingekocht. De zagerijen, emballage- en klompenindustrie vragen hogere diameterklassen.

Tabel 3 Ingekocht populierehout door houtverwerkende industrie naar topdiameterklasse

Minimum topdiameter (cm)	m ³ met schors
7-10	54.000
15-20	93.000
21-25	75.000
30	66.000

Tabel 4 geeft een globaal beeld van de rondhoutprijzen en daarbij valt een duidelijke relatie waar te nemen tussen topdiameter en prijs.

Resthout van zagerijen, emballage- en klompenindustrie

De bestemming van het houtafval van de zagerijen, emballage- en klompenindustrie is weergegeven in tabel 5. Hieruit is

Tabel 4 Globale gemiddelde prijzen (f/m³) van populierehout met schors in 1986¹⁾

Afnemer	op stam			franco bedrijf		
	Minimum topdiameter (cm)			Minimum topdiameter (cm)		
	8-10	20	25 30	7-10	15	20 25 30
Handel	44	50	60			
Papier-/kartonindustrie				74 ²⁾		
Vezelplatenindustrie				60		
Zagerijen		57	58		81	84 95
Emballage-industrie					83	92
Klompenindustrie		53	61		78	88 96

¹⁾ De cijfers geven slechts een gemiddeld beeld van wat tijdens de enquête is gemeld; houtkwaliteit is hierin niet betrokken.

Bij te weinig gegevens per topdiameter is er geen prijs in de tabel vermeld.

²⁾ excl. prijzen in kader van meerjarencontracten.

af te leiden dat van de 123.000 m³ houtafval circa 100.000 m³ naar de pulp- en naar de vezelplatenindustrie is gegaan. Van die 100.000 m³ is naar schatting 90% geëxporteerd; exacte gegevens ontbreken echter.

De bestemming van de schors bleek meestal niet bekend te zijn. De klompenindustrie verbrandde de meeste schors in eigen bedrijf. De zagerijen en emballage-industrie verkochten meestal het houtafval met schors („schaaldelen“), de papier- en kartonindustrie zette de schors af naar de handel (bestemming onbekend). Mogelijke toepassingen van de schors kunnen zijn: compost, strooisel in de agrarische sector of in plantsoenen en brandstof.

Tabel 5 Bestemming houtafval door de rondhoutverwerkende industrieën in 1986

Bestemming	m ³ r.e. met schors	%
Pulpindustrie	36.000	35
Vezelplatenindustrie	52.000	50
Brandhout	8.000	8
(Vis-)rokerijen	2.000	2
Strooisel voor vee	5.000	5
Totaal bekend	103.000	100
Onbekend ca.	20.000*	

* Cijfer berekend op grond van het rendement van zagerijen en emballage-industrie.

Voorkeur van verbruikers voor populiererasen

Voorkeur voor bepaalde populiererasen was er vooral bij de klompenindustrie, in mindere mate bij de zagerijen, terwijl de emballage-industrie geen voorkeur had. De verwerkers van in totaal circa 40.000 m³ hadden voorkeur voor sinds lang in gebruik zijnde rassen, meestal „Gelrica“.

Als positieve eigenschappen van „Gelrica“ werden onder andere genoemd: wit, glad en gemakkelijk te verwerken; als negatieve: minder slijtvast en snelle vochtname. Als positieve eigenschappen van „Robusta“ werden onder andere naar voren gebracht: taaiheid, slijtvastheid en geringe vochtname en als negatieve: sterke vezeligheid.

De populierehoutstroom in het algemeen

Door analyse van de enquête-gegevens en van de gegevens van het CBS kon de houtstroom van populieren in beeld worden gebracht (figuur 1). De figuur toont aan dat de populierehouttoegst in Nederland, 276.000 m³ met schors, voor het grootste deel in de behoefte aan dat hout voorziet. De voornaamste verbruiker van populierehout is de emballage-industrie.

Literatuur

1. Adviesburo Arnhem: Regionaal hout; Een onderzoek naar de huidige en toekomstige beschikbaarheid van rondhout en houtafval uit Nederland en aangrenzende gebieden. Arnhem, 1980.
2. Centraal Bureau voor de Statistiek: Maandstatistiek van de buitenlandse handel per goederensoort.
3. Dielen, L. J. M.: Houtstroomonderzoek, meranti, vuren en populieren 1979-1984. Stichting Bos en Hout. Wageningen, 1984.
4. Dielen L. J. M. en Kolster, H. W.: Marktinformatie Populieren. Stichting Bos en Hout. Wageningen, 1986.
5. Eppenga, R.: De Nederlandse in- en uitvoer van populierehout. Bos en Hout Berichten 1984, nr. 2.
6. Faber, W. J. B.: De productie van kaprijp populierehout in Nederland; een prognose tot 1989. Wageningen, 1967.
7. Heilig P. M.: Houtvademecum, Stichting Centrum Hout, Amsterdam, 1981.
8. Knaap, P. van der: Bosuitbreiding en de afzet van populierehout. Bos en Hout Berichten 1985, nr. 11.
9. Kolster, H. W.: Meer populierehout uit lijnbeplantingen? Bos en Hout Berichten 1987, nr. 6.
10. Meiden, H. A. van der: De beschikbaarheid van hout. Stichting Bos en Hout. Wageningen, 1982.
11. Meiden, H. A. van der: Handboek voor de populiereeteelt. Arnhem, 1976.
12. Min. van L & V: Meerjarenplan Bosbouw (MJP). Den Haag, 1984.
13. Roex, J. en Koreman, L.: De verwerking van en de handel in populierehout in Nederland, een markt-inventarisatie. Nationale Populierencommissie. Utrecht 1986.

R. Eppenga

Dit Bos en Hout Bericht is een samenvatting van het rapport „De verwerking van en de handel in populierehout in Nederland (1986)“. Het rapport, waarin het adressenbestand van de populierehoutverwerkende industrie en handelaren in populieren, is verkrijgbaar bij de Stichting Bos en Hout.